

Iz haja
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Naročnino in dopise

pošiljajte uredništvu

»Glasnik«

Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila

delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Krščanski delavci, združite se!

Štev. 23.

V Ljubljani, 20. avgusta 1898.

Letnik IV.

Avstrijska politika.

Ze cele mesece čakajo avstrijski narodi, kaka bo njih osoda v prihodnosti. Ljudstvo, za čegar koristi se gre, čaka, da se gospoda, ki ima njegovo srečo v rokah, sporazume in kaj sklene. Mej tem pa ima ta gospoda ogromno dela in skrbi. Avstrijski ministerski predsednik grof Thun in ogrski baron Banffy sedita večidel v kupeju — iz Dunaja v Budimpešto, od tod nazaj in zopet v Ischl v cesarsko vilo, da se ondi poroča cesarju, kako daleč sta prišla v »posvetovanju«. Gre se za zvezo z Ogrsko, torej zadeva, ki je za bodočnost obeh držav življenjske važnosti.

Naš parlament, ki zastopa ljudstvo, bi moral tu govoriti. Toda prokletstvo slovanskih narodov v Avstriji, ki tvorijo večino, ne dopušča, da bi si sami delali usodo, delajo jo nam Nemci in Ogrji. Ljudstvo bi moralo imeti tu prvo besedo, ono bi odločilo, saj se gre za njegove koristi. Toda ravno ljudstvo neče tega, vsaj nemško ne more hoteti, zakaj je pa poslalo ljudi v parlament, ki nimajo smisla za njegove prave koristi?!

Dejstvo je, da so Nemci zakrivali ves sedanji kritični položaj. Ako bi parlament, katerega so Nemci uničili tako brezskrbno, s tako zlobnim veseljem, še deloval, kakor se spodobi, mirno, resno in stvarno, koliko dobička in koristi bi imela ravno v tem letu Avstrija! Toda ne dobička, saj to ji po naravnem pravu gre, kar bi pridobila s pravično ogrsko pogodbo. Ljudski zastopniki so sami porinili ljudstvo proč in prepustili vse vladi, to se pravi, zatajili svojo dolžnost in ljudstvo.

Sedaj pa se dela v Avstriji, kakor bi bila država samo beseda, s katero lahko napraviš,

kar hočeš, kakor bi bila država pojem vzvišen nad ljudstvom, ki tvori državo. Jeden mož ima usodo cele Avstrije v roki — grof Thun, toda on ni mož za to, da bi premagal sedanjo zmešnjavo, za to je treba drugače energičnega moža, ki bi imel tudi več zmožnosti za politiko. Njemu nasproti pa varuje koristi Ogrske Banffy, star lisjak, ki dobro uvidi avstrijski položaj, ki pozna velikansko zadrego našega Thuna in se smeje v pest.

In še ta sramota za Avstrijo! Ogrska, ki bi morala trepetati in ponižno spoštovati Avstrijo, od katere zavisi njen obstoj in blagostanje, ta Ogrska se nam smeje! In mi si ne moremo pomagati, orožje, s katerim bi jo lahko ukrotili, nam je izbito iz rok. Parlament nimamo! Cel svet ve, da Avstrija ni zmožna, da bi si zadeve ljudstvo samo urejevalo, temveč vzeti mora vajeti v roke sama vlada. Paragraf 14. je sramota za Avstrijo in Ogrska se smeje, mesto da bi simpatizovala s svojo zaveznico.

Pred letom je bila še vsa potrta, ker bilo je skoro gotovo, da odklenka njenemu izkoriščanju. Sedaj je stvar narobe. Avstriji je zatonilo zadnje upanje, da bi dosegla pravično pogodbo. Grof Thun leta kakor brezupen sem in tja ves zmešan. Enkrat prime za to sredstvo, enkrat za drugo, toda ničesar ne izpelje do konca, vselej preje obupa. Časopisje mu pa sledi za vsakim gibljem, jedni zabavljajo, drugi se mu smejejo, tretji javkajo, kaj bo itd. Ogrski lisjak Banffy pa stoji v Budimpešti in gleda »z visoke line na ravno polje«, kako lovijo slepe miši njegovi zavezniki. In ko je zmešnjava prikipela do vrhunca, tedaj se dvigne, navise zadovoljno brke in se pripelje na Dunaj, »pogledat Thuna«. In potem pa se brzojavlja na vse strani o po-

svetovanjih in o »rezultatih«, ki pa so vedno pod ničlo za Avstrijo.

Sedaj je kriza na vrhuncu. Cessar se nahaja v letovišču v Ischlu. Skoraj smešno se čita, kako se vršijo ta posvetovanja. Najprvo prideta oba ministerska predsednika v Ischl, vsak posebej potoži kroni svoje reve in težave, vsak se poteguje za svoje koristi. Nato prideta skupna ministra grof Goluchowski in pl. Kallay. Nato se odpelje zopet grof Thun v Ischl in za njim Banffy. Thun si ne upa sam situacije zmagati, zato piše ministroma dr. Kaizlu in dr. Bärenreitherju, da prideta za njim in mu »pomagata pri posvetovanju«. Nato se »posvetujeta« Thun in Banffy med seboj, predno gresta oba h kroni. Potem zopet gresta oba skupna ministra k cesarju, precej nato zopet oba Thun in Banffy skupaj itd. Tako se vršijo »posvetovanja« brez konca in kraja.

Thun zahteva, da se provizorično podaljša sedaj obstoječa carinska in trgovinska pogodba in postave, ki se nanašajo na pogodbo, da bi dobil še »malo časa«, v katerem bo poskusil še svojo umetnost na kak način. Banffy pa neče tega, temveč on ima dva predloga. Prvi formalni je, da se skliče avstrijski državni zbor, da se predložijo nagodbni predlogi in da se voli kvotna deputacija, ki se ni končala svojega posvetovanja. Drugi predlog meritorni je, da se v slučaju, da se nagodbni predlogi parlamentarnim potom ne sprejmejo, sklene pogodba med državama z vsebino teh nagodbenih predlogov, in sicer v Avstriji po § 14., v Ogrski parlamentarnim potom.

Kaka ironija za naše razmere! Banffy hoče imeti sklican državni zbor, dočim se Thun obotavlja, ali ni to sramotno za Avstrijo?

LISTEK.

Črtice iz delavske higijene.

I.

Devetnajsto stoletje je povzdignilo industrijo na tako visoko stopinjo dovršenosti, kakor nikdar poprej. Jedna iznajdba je sledila drugi, novi stroji, nove naravne sile so prisle v porabo, nastale so čisto nove obrtne stroke. In s tem napredkom velike obrti je rastla moč kapitalizma, rastli so zakladi kapitalistov, a rastla tudi revščina ljudstva. Delavske moči so zapuščale kmetijstvo in hitele v tovarniška mesta, kjer je iz majhnega trga kmalu naraslo veliko industrijalno središče, središče bogastva in — pomanjkanja. Nenaravno hitro so se širile razne stroke velike obrti, kovinska, tekstilna in kemična industrija; po mestih in deželi so zidali tovarne, in če so bili arhitektoničen znak srednjega veka

cerkve in zidovi, so znak našega časa tovarniški dimniki.

Pa kmalu se je videlo, da nova socialna struja more koristiti le delodajalcem, a ne delavcem. Velik del takih industrijalnih podjetij je bil do najnovejšega časa smrtna jama za trpine, ki so bili obsojeni v tako delo. Zakaj? Zato, ker je vsak tovarnar svojo tovarno tako uravnal, da je imel pri tem kolikor mogoče malo stroškov, a ni se oziral na delavce, ki bodo morali v tacihi prostorih to ali ono delati. Država pa ni imela smisla, da bi bila uplivala, ali če ne drugače prisilila podjetnike, da bi skrbeli za to, da bi njih delavci ne trpeli škode na svojem zdravju. Tako so postale tovarne živi grobovi za delavsko ljudstvo. To se je kmalu pokazalo. Pojavile so se nove vrste bolezni, kakoršne so bile prej le redke ali pa celo nepoznane. Telesna moč in zdravje delavskega prebivalstva po mestih sta jela pešati; produkt velike novodobne industrije je bila slabotna, bledo-

lična delavska generacija, nizke postavs, oslabela na duhu in telesu. Kako velika razlika je med čvrstim kmetiskim fantom, vzraslim v svežem, krepkem zraku sredi proste narave, dobro hranjenim z zdravo in tečno kmečko hrano, in pa velikomestnim otrokom uboge delavske rodbine!

Te se bila žalostna znamenja, pa so odprla oči takozvanim »kompetentnim faktorjem«. Država se je hudovala, da ne dobi dovolj vojakov, ker je bilo vedno manj tacihi, ki bi mogli puško nositi in domovino braniti. Učenjaki so se začeli zanimati za stvari, ki so se godile in se deloma še godé po krajih, kjer »cvete« industrija, in medicinska znanost je bila prva, ki je svetu razkrila telesne rane, na katerih boleha telo modernega tovarniškega delavca. In začelo se je resno delo raziskavanja; a to ni bilo dovolj, treba je bilo razmere izboljšati. Porodila se je nova stroka zdravilske znanosti, takozvana delavska higijena. Nje namen je preiskati, v ko-

Toda Banffy dobro ve, da ne bo nič s parlamentom, to je le ironija, precej slan dovtip, ki si ga dovoljuje z nami. Ako prodere pri kroni predlog Banffyjev, — kar se je že morda zgodilo —, tedaj je Avstrija propadla, Ogrska pa je dosegla, kar je hotela. § 14. bo dovolil, kolikor bo hotela!

Tako stoji politika pri nas. Za hip je utihnil Wolf in nemški nacionalsocialci so postali brijavni in menda jim je tudi vztrajnosti in poguma zmanjkalo. Po najnovejših poročilih se morda snide državni zbor 15. septembra. Bomo videli, kaj bo!

Nasprotja socijalnodemokratskih načel

IV. Vera je privatna stvar.

Skoro vse socijalno-demokratsko delovanje se koncentruje v prvi vrsti proti vsaki pozitivni veri v bivanje Boga kot stvarnika in voditelja vseh stvari. Socijalna demokracija kot izrodek prostozidarstva se oklepa materializma, ki proslavlja naravo kot najvišje bitje, koje po svojem samovlastnem razvoju oživlja in urejuje vse stvari. Nadnaravna bitja se ji zde nemogoča, zato ji je krščanstvo le zbirka starodavnih pravljic o dobrih in hudobnih duhovih. Da je temu tako, priča socijalno-demokratsko časopisje, pričajo strastni sodrugi, pri katerih je sovražstvo do krščanstva brezmejno. Toda ker se z brezverstvom pri ljudstvu naravnost nič ne doseže, potreba je bilo iznači nekaj, s čemer bi lahko zagovarjali brezverstvo in vero ob enem. To se jim je tudi posrečilo pod firmo: »vera je privatna reč.« To se pravi, kedor hoče verovati, naj veruje, mi mu tega nikakor ne branimo, kedor pa ne veruje nič, je pa tudi prav. Vera je vsakega človeka zasebna stvar. S to frazo je socijalna demokracija preslepila vže na tisoče in tisoče poštenih ljudi. Sama na sebi se ta fraza tudi ne vidi preveč nevarna veri, vsaj je vsakemu svobodno verovati ali pa ne. Toda socijalna demokracija rabi to frazo le v dosego svojega namena, in se je radi tega samo na zunaj — nasproti javnosti — hinavsko poslužuje. Na znotraj socijalni demokraciji vera ni privatna reč, marveč jo zametuje kot neumnost in oviro splošne prosvete. Da je to res, nam priča neseštevilo dogodkov iz vsakdanjega življenja. Kdor hoče biti pravi socijalni demokrat, ga mora biti sram stopiti v

cerkev. To dejstvo potrjujejo izjave »sodrugov« samih. Na Dunaju je svojedobno neki sodrug prižgal smodko v cerkvi, in ko so ga iztirali, sramotil je vero na nečuten način. Pred sodnikom, kjer se je moral vsled tega zagovarjati, je dejal, da je bil pijan in da bi sicer drugače ne bil šel v cerkev. V Ljubljani se je neki sodrug sramoval iti v cerkev kot birmanski boter in je s tem pripravil v zadrego birmancevega očeta. »Kaj bodo rekli ljudje, ako me vidijo v cerkvi?« je vskliknil očetu.

Čestokrat se je vže prigodilo, da so sodrugi pričeli ugovarjati propovedniku na priznici. V Trstu so celo z razsajanjem v cerkvi in na ulici zabranili cerkvene govore očeta Pavišiča o socijalizmu. V socijalno-demokratskih knjižurah se nesramno smeši vera v Boga in vkljub temu priznavajo, oziroma zatrjujejo, da je vera privatna reč. Da, celo tako daleč gredo socijalni demokratje, da svetujejo ljudem, naj hodijo v cerkev. To se je prigodilo za časa Grablovčevega gospodstva v Zagorju. Saj mu ljudstvo drugače ni hotelo verjeti, toda počasi se je stvar obrnila in marsikakega možaka ni bilo treba več siliti v cerkev — ker je smatral vero kot privatno reč. Iz dejanj posamnih socijalnih demokratov kakor tudi cele socijalne demokracije je jasno razvidno, da jim načelo: vera je privatna stvar, služi le v hinavski plašč, s katerim pokrivajo svoje popolno brezverstvo nasproti krščanskemu ljudstvu. To naj si posebno vzemó v spomin oni lahkoverneži, ki se brez prepričanja priklopujejo socijalni demokraciji — češ, saj socijalni demokratje niso nasprotni veri. Toda to ni resnica, marveč le grda prevara. Iz vseh načel socijalne demokracije zijajo veljkanska protislovja človeškemu umu in naravi. Toda protislovje, katero kaže socijalna demokracija v verskem oziru s pogledom na načelo: vera je privatna reč, presega vse drugo. Socijalna demokracija porablja vse svoje sile v uničenje vere, doseči to, je njena glavna naloga. Temu prikladno pa ne more biti vedno načelo, da je vera privatna stvar. Zato so bile med socijalno demokracijo hude rabuke, da se črta to načelo in se proglasi popolno brezverstvo. To bi se brez dvojbe tudi storilo, ko bi se voditelji ne bali za svoje dohodke, katere sedaj s pomočjo »privatne vere« hinavsko spravljajo v svoje žepe ne gledé na doslednost načel. Nam krščanskim socijalcem to načelo ne more ugajati, ker priznavamo vero kot skupno dobro vseh ljudi. Vera ni privatna, kakor ne

državna. Zato pa lahko spoznamo, da je načelo: »vera je privatna reč« le socijalno-demokratska barva za kaline, kateri ne more nihče zaupati, kedor vidi le jedno ped pred nos.

Politika po svetu.

Voz avstrijske notranje politike ne more priti v pravi tir. Avstrijski in ogrski ministri imajo dan za dnevom dolgotrajna posvetovanja, a do zaželenega cilja ne pridejo. Gre se za pogodbo z Ogrsko, a Ogrje ne marajo drugače skleniti, kakor z avstrijskim državnim zborom. Tega pa ni. Naša vlada bi sicer lahko sklenila pogodbo na podlagi § 14., a ministerski predsednik ogrske polovice, baron Banffy tega noče. Zato je pa grof Thun v velikih skripah; mož ima smelo, kamor se obrne. Pogajal se je z Nemci in Čehi, a brez uspeha; rogajo se mu jedni i drugi. Za Jugoslovane se ni zmenil, kakor je sploh navada v Avstriji. Najnovejše vesti pa pravijo, da misli grof Thun sklicati 5. ali 15. septembra državni zbor. Toda tudi to zasedanje utegne biti to, kar so bila prejšnja zasedanja, namreč komedija, pri kateri pa lahko nizje ljudstvo solze pretaka.

Iz Milana. Sedaj je v solnčni Italiji lep mir. Ljudstvo je zahtevalo kruha, pa je dobilo svinčenih krogelj. Milanski upor je zatrt in vojaško sodišče nadomestuje sedaj vse civilne instance. Tekom dveh mesecev ni bilo nič manj nego 960 žrtev obsojenih v ječo. Stavilo let, na katera so bili obsojeni, znaša 1112; poslanca De Andreis in Turatti je vojaško sodišče obsodilo vsacega na 12 let ječe in izključena sta za vselej iz vseh javnih služb. Med kaznovanimi so večinoma socijalni demokratje in katoliki. Tudi katoliško časopisje je hudo prizadeto in jednega najboljših katoliških časnikarjev v Milanu so zaprli za dve leti. Plačilni dan za laško vladu ni več daleč. Izstradano italijansko ljudstvo bode vstalo in niti bajoneti niti kanoni ne bodo rešili liberalnih laskih mogotcev.

Špansko-amerikanska vojska je torej končana. Prav je, da je prenehalo brezplodno prelivanje krvi. Španija je seveda hudo zadeta; nek madridski list piše, da je sedanji mir za Španijo najžalostnejši od miru v Utrechtu l. 1713. Odstopiti bode morala Amerikancem Kubo in Portoriko, najbogatejša španska otoka, in jeden ladronski otok v Tihem morju. Ameriko je stala ta vojna nič

liko je ta ali ona obrt ali stroka delavskemu zdravju direktno ali indirektno škodljiva, in najti sredstva, s katerimi bi se dale dotične nevarnosti odpraviti ali vsaj zmanjšati. Poleg tega se peča tudi z delavskimi stanovanji itd. Delavska higijena je prav nova veda; ni sicer popolnoma samostojna stroka, ker je del splošne higijene, a je vendar tolikega pomena in tako obsežna, da utegnejo v kratkem nastati na vseučiliščih stolice, na katerih bi se samo ta veda gojila. Imenovali bi to znanost lahko tudi »socijalno medicino«.

II.

Samo ob sebi se umeva, da ne more »Glasnik« v svojem podlistku prinašati vsega, kar se je že v področji delavske higijene storilo ali dognalo. To bi se reklo pisati učno knjigo o delavski higijeni. Namenili smo se pa o priložnosti objavljati higijenične drobtinice, tičočé se delavskega življenja in raznih obrtnih strok. Opozarjati hočemo s tem delavce na marsikatero nevarnost, katera jim preti, a na

kojo dostikrat ne mislijo. Za danes hočemo napisati nekaj, kar bi utegnili zanimati nekatere kovinske delavce. V mislih imamo namreč kovino, s katero pride marsikateri delavec mnogokrat v dotiko, ta kovina je svinec. Svinec je strupena snov in naj si pride v kakršni koli obliki v človeško telo, bodisi kot kovinski svinec ali kot spojina, je škodljiv. Kovinski delavec vdihava majhne delce svinca z zrakom vred, ali pa prihajajo svinčeni drobci skozi tanko sluzno kožico na ustnicah, ali, ako je koža kje ranjena, ali z jedmi v želodec, ali pri očeh i. t. d. To se lahko ponavlja leta in leta. Posledica temu počasnemu zastrupljanju je več dolgotrajnih in nevarnih bolezni, zlasti je znana svinčena kolika. Ta bolezen se opaza pri delavcih, ki delajo svinčena barvila, svinčeno belino (Bleiwass) in rdečico (Mennige), pri lončarjih, ki imajo opraviti s svinčeno glazuro, stavcih — tiskarske črke so zmes antimona in svinca — dalje pri steklarjih, kleparjih in slikarjih. Slikarji so rabili v prejšnjih časih belo barvo,

ki je imela v sebi mnogo svinca in je bila močno otrovna, zdaj rabijo rajši cinkovo belico, ki tudi tako hitro ne počrni. Človek, ki trpi na svinčeni koliki, čuti grozovite bolečine in zavijanje po trebuhu; pa tudi na možgane vplivajo svinčene spojine jako energično. To bolezen zdraviti je stvar zdravnika; vsak drug poskus bi prej škodoval nego koristil. Važno je pa bolezen zabraniti, in to je stvar delavca in tovarnarja. Delavec, ki ima opraviti s svincom, naj vselej pred jedjo roke skrbno umije, z umazanimi rokami naj nikdar ne prijemlje jedij; mej delom naj si večkrat splakne usta in osnaži zobe. Delodajalec pa naj skrbi v delavnicah za dobro ventilacijo, da bode svinčeni prah imel priliko, zapustiti notranje ozračje in priti na prosto; seveda ne smejo biti delavci pri tem na prepihu. V novejšem času se je v tem oziru veliko storilo, tako da ima zdaj velik del tovarn vsaj deloma dobro ventilacijo.

(Dalje sledi.)

manj kot 150 milijonov dolarjev. Veliko število mladih delavnih močij, ki bi se lahko koristile domovini, je izgubilo v tej vojni življenje, deloma v boji, deloma jih je pobrala rumena mrzlica. Nadaljna mirovna pogajanja se vrše v Parizu. Usoda filipinskih otokov, kjer so bili Španjci prvič tepeni, še ni odločena; do tedaj pa bodo imeli Amerikanci ondi svojo posadko.

Naša organizacija.

Vseslovenski kršč. soc. delavski shod. Zadnji Glasnik in tudi drugi listi so prinesli oklic, s katerim se vabijo vsi slovenski krščansko socialni delavci na skupno slovesnost in posvetovanje, ki bo v Ljubljani dne 18. septembra t. l. Dolžnost nas vseh krščansko socialnih delavcev je, da se mnogoštevilno odzovemo vabilu in nas dne 18. septembra priroma iz vseh krajev Slovenije dostojno število v Ljubljano. Zadnji čas je vze, da si zasnujemo resno vez med seboj. Tako raztreseni in samo na posamne kraje navezani ne moremo uspešno gojiti organizacije in ne pričeti večjih akcij v našo korist. Treba je, da se spoznamo in se tudi navdušimo za naše sveto delovanje. Nasprotnik naš, — socialna demokracija — leži na tleh onemogel. Prizadevalo mu je bolezen naše delo. Skušajmo, da ne vstane in se pri nas ne ozdravi nikdar več. Skušajmo pa tudi, da pomagamo z vzajemnim in odločnim postopanjem samim svojemu stanu. Zato moramo v odločni odpor sedanjemu krivičnemu kapitalističnemu redu. V to naj nam služijo vsa zakonita sredstva. Posvetovati se moramo, kako zasnovati nam koristnih gospodarskih društev, kako spopolniti organizacijo itd. Vse to so važne stvari, o katerih naj premišluje vsak resen mož. Delavci, ako hočemo kaj doseči, moramo pričeti resno delo, na katero nas kliče pripravljalni odbor. Pridimo torej vsi, kateri le moremo, da rešimo našo delavsko čast kot poštene krščanski socialci.

Delavec.

Na vseslovenski delavski shod! Iz delavskih krogov v Trstu je dobil pripravljalni odbor to-le pismo: Slavni odbor! S pravim veseljem se pridružujemo vaši plemeniti nameri, sklicati v Ljubljani prvi vseslovenski shod krščansko-socialnih delavcev. Ta shod je tem bolj važen za nas, ker mu daje povod cesarjeva petdesetletnica, za katero se bore malo briga naša iredentovska klika, — da, celo stavi njenemu slavljenju vse mogoče ovire. Ni dvoma, da na shod pridemo v lepem številu, da pokažemo našo solidarnost z vami in da se skupno ogrejemo za vzvišene krščansko-socialne ideje. In te ideje nas bodo bodrile k skupnemu odporu proti socialni demokraciji in židovskemu kapitalizmu; te ideje nas bodo gotovo oslobodile. Torej na svidenje v Ljubljani 18. sept. 1898!

Iz Gorice je odboru iz vplivnih krogov takoj, ko se je priobčil oklic, došla brzojavka: »Skrbeli bodemo, da bodo gorški delavci častno zastopani na shodu slovenskih kršč.-socialnih delavcev. Le pogumno naprej! Do svidenja v Ljubljani!« — Tudi iz zelene Stajerske so dosli že navdušeni odzivi.

Vseslovenska delavska slavnost. Kakor čujemo, udeležé se vseslovenske delavske slavnosti tudi slovenske delavke, ki nastopijo pri slavnostnem sprevedu deloma v narodni noši. Slovenske delavke poklonile bodo zastavi »Slovenske krščansko-socialne zveze« lep trak. Nova zastava bo ena najoriginalnejših na Slovenskem in delo mladih slovenskih umetnikov gg. arhitekta Plečnika in kiparja Zajca ter gospe Hlavke. Stvoritelja zastave, gospoda Plečnik in Zajca sta si na dunajski jubilejni razstavi pridobila najboljše ime. Najlepše dekoracije na dunajski razstavi so delo Slovenca Plečnika. Po slavnosti bo zastava »Zveze« izložena na dunajski jubilejni razstavi. —

Vdeležnikom vseslov. delavske slavnosti! Slavna društva se prosijo, da nemudoma naznanijo svojo vdeležbo in točno zabeležijo število udeležencev in čas dohoda glavnemu tajniku g. Luki Smolnikarju, stol-

nemu vikarju v Ljubljani. Vdeleženci, ki želé prenočišča, naj to pravočasno naznanijo. Društva, ki imajo zastave, naj naznanijo, ako se slavnosti vdeležé z zastavo. Slavna pevska društva se opozarjajo, da morajo pevske točke, katere nameravajo peti, tudi naznaniti poleg vdeležbe pristojnim oblastvom. Prošijo se, da pevske točke ob enem naznanijo tudi pripravljalnemu odboru. Če kako društvo pomotoma ni prejelo vabila, prosimo je oproščenja in blagohotnega obveščenja. Na naši slavnosti je vsakdo dobrodošel, kdor slovensko čuti in pošteno misli. Za posameznike veljajo objave v časopisih. Na svidenje 17. in 18. septembra v Ljubljani! Slavnostni odbor.

Slovenska krščansko-socialna zveza. Ker je dosedanji zaslužni predsednik »Zveze«, gospod Henrik Zalesjak, prestavljen v Dalmacijo, izvoljen je bil na njegovo mesto g. Ivan Kregar. Pri odborovi seji je dal dosp. dr. Debevec duška čutilom odbora ter se je z iskrenimi besedami poslovil od dosedanjega gospoda predsednika. Odbor je gospodu Zalesjaku izrekel najtoplejšo zahvalo na trudoljubnem njegovem delovanju.

Naša organizacija. V nedeljo dne 21. t. m. popoldne ob 5. uri priredi slov. katol. delavsko društvo v prostorih katoliškega doma na Turjaškem trgu št. 1, društven shod.

Socijalne zadeve.

Poslovnik obrtnih sodišč. Poslovnik obrtnih sodišč je po dolgem času vendarle zagledal beli dan. Razven določb, ki se raztezajo na notranje poslovanje obrtnih sodišč in ki za delavce niso tolike važnosti, priobčene so tudi določbe, ki se nanašajo na občevarje sodišč z ljudstvom in te hočemo ob kratkem povedati. — Pri sodiščih se morajo opravila razdeliti mej posamezne sodnike ali po črkah ali pa po skupinah, ki obsegajo jednake obrti. Nasprotja, ki nastanejo mej delavci in obrtniki, morajo se odkazati jedni skupini. Opravila razdeli predsednik obrtnega sodišča in to mora potrditi deželne komisije predsednik. Pismene vloge mora uradnik, ki jih je prevzel, potrditi, če se zahteva. Obrtna sodišča poslujejo v delavskih sedem ur, v praznikih najmanj štiri ure. Predsednik deželnega nad-sodišča naznani uradne ure na posebni deski ali po časopisih. Čas, v katerem se morejo pritožbe vložiti, mora trajati vsak dan najmanj pet ur, sme se pa odrediti, da se ustmene vloge sprejemajo v posebnih urah. Odloki se dostavijo po občinskih organih ali po pošti. Prizivi se smejo vložiti pri pravih do 50 gld. samo vsled ničevnosti (posebno vsled velikih, v postavi navedenih formalnih napak), v pravih nad 50 gld. pa vedno. Priziv, kakor tudi prizivno sodišče more je naznani nasprotniku. K ustni obravnavi pri prizivnem sodišču morajo se stranke povabiti. Mora se jim tudi naznaniti, da naj prinesó akte nanašajoče se na to zadevo s seboj in da smejo staviti predloge gledé poziva prič. Stranke se morajo opomniti na posledice, ki nastanejo, če »dan« zamudé. Pri prizivnih sodiščih smejo stranke biti zastopane po advokatih. V slučaju eksekucije mora se stranki na zahtevo pismena obsodba potrditi, da je obsodba pravomočna postala. Zahteva mora se staviti tudi ustno, ne da bi se rabil protokol ali zapisnik. Prošnja za eksekucijo mora se vložiti pri okrajnem, a ne pri obrtnem sodišču, in sicer pri onem okrajnem sodišču, kamor je dolžnik pristojen. Sodnijsko pristojen pa je vsakdo tje, kjer stanuje; osebe, ki so Avstrijo zapustile, tje, kjer je bilo njih zadnje bivališče. Društva, akcijske družbe, cerkve, kupčijske družbe pristojne so tje, kjer imajo upravo.

Petrolejski obroč. Petrolejski baroni, ki imajo v oblasti malone ves petrolej, kar se

ga na svetu pridobiva, so sklenili ceno petroleja zvišati. Siromaki, kako bodo pa shajali, ako nimajo več ko polovico dobička pri svojih kupčijah. Pred kratkim stal je meterski cent petroleja 14 gld. 50 kr., da bi pa ubogo ljudstvo (bogataši si tako svetijo s plinom ali elektriko) bolj drli, sklenili so ti petrolejski oderuhi ceno centa zvišati na 17 gld. 50 kr., kar se je tudi že zgodilo. Vendar to še ni bilo zadosti, te nikoli site ljudske pijavke hočejo sedaj še poskočiti v ceni in sicer na 19 gld. za jeden cent. To je že skrajna nesramnost! Cena izdelanega petroleja stane te »barone« z davkom vred 11 gld. 75 kr. en cent. Vsak sedaj lahko sam preračuni, za koliko ti privilegirani tatovi ljudstvo vsako leto okradejo, ne da bi bili za to kaznovani. Kaj še, o kazni še govoriti ni. Mogoče je pa, da kdo izmed teh ljudskih pijavk dobi križec za zasluge ali pa, da je povzdignjen v zlahtni stan. Petrolej kupujejo sedaj samo nižji sloji ljudstva, ker si ne morejo omisliti plinove ali električne luči. Tem podleže je, če se dere samo nižje ljudstvo. Ako kak sestradan delavec ukrade za dva krajcarja kruha, da nekoliko potolaži svoj prazni želodec, takoj ga išče policija kakor kekega hudodelnika in marsikdo izmed teh gospodov bi rekel, ah! to so res nemoralni ljudje, ki ne razločujejo mojega in tvojega. Da pa ti gospodje ljudstvo za milijone in milijone okradejo in oropajo, za to se nihče ne zmeni. To je vendar kupčija in še celo privilegirana. In kaj pravi liberalna država k temu? Nič! Še manj kot nič! Ona še celo podpira te fakine v fraku. Ona pač pobija komarje, a kamele z zlatom obložene ji uhajajo. Kaka nesreča bi bila, če bi kak policaj ali kak žandarm kekega berača kje zgrešil. Toda te »barone« pusté vsi v miru. Ubogo ljudstvo, kedaj se pač otreseš težkega liberalnega jarma?

Reforma akcijskih družb. Finančni minister dr. Kaizl misli akcijske družbe nekoliko reformovati. Glavna točka reforme bi obstajala v tem, da se koncesije čisto odstranijo in da se dovoli prosto ustanavljanje akcijskih društev. Le v tem slučaju, če bi akcijska družba izvrševala koncesijonirano obrt, potrebovala bi tudi koncesije. Akcijske družbe naj bi se postavile pod državno kontrolo. To kontrolo bi izvrševale politične oblasti. Za posebna javna podjetja, ki so za javnost velike važnosti (železnice, banke, zavarovalnice) naj bi se napravila posebna kontrola. To bi izvrševali faktorji, ki so v tej stroki posebno nabraženi. Ta posebna kontrola naj bi se na javna podjetja raztezala tudi tedaj, če niso akcijska podjetja. Akcijsko pravo naj bi dalo potrebno poročstvo za ustanovitev akcijske družbe, za njeno notranje poslovanje, ono naj bi dalo potrebno poročstvo javnosti akcijskega in upnika, nadalje naj bi ono omejilo kredit. Predno pa se misli skleniti definitivni akcijski zakon, misli finančni minister priobčiti neko začasno naredbo, ki bi vezala vlado in dala javnosti zadostno varnost v akcijskih zadevah. Ta naredba naj bi obsegala dve določbi, jedno splošno za akcijske družbe, a drugo posebno za posebna javna podjetja (železnice, banke itd.).

Želez- ničar.

Za državne železničarje. Uprava c. kr. državnih železnic namerava osnovati enketo o gospodarskem stanju železniških čuvajev. Takrat pa se misli točneje in natančneje se-

znani s položajem svojih uslužbencev; zato se bo poizvedovalo neposredno od čuvajev samih. Vsak čuvaj dobi polo, na kateri so vprašanja različne vrste o dohodkih in troških, o družinskih razmerah, o stanovanju itd. in na ta vprašanja odgovori vsakdo. Tako se bo sestavil natančen, zanesljiv pregled čez finančni položaj čuvajev. Poleg tega se bode izročila v vsakem direkcijskem okraju uradniku, ki bo zato specijelno sposoben, nalga, da proučava gospodarski položaj po 40 čuvajskih družin in poroča natančno vse podrobnosti upravi. Na ta način skuša državna železnica zboljšati težavno stanje čuvajev. Južna železnica bi se morala istotako kaj pobriniti za še veliko težavnejši položaj svojih čuvajev in sploh vseh uslužbencev, toda pri njej se mora upoštevati lakomnost in grabežljivost kapitalizma!

Nesreča na laški železnici. Ni je države, kjer bi vladala večja korupcija v državni upravi, kakor je Italija. Kapitalizem ima tam najobširnejša tla in kaže se v vseh svojih groznih prikaznih. Zadnjo grozno nesrečo, ki se je prigodila na srednjemorski železnici na progi Pontedecimo-Bussala, so zakrivali kapitalisti sami. Osební vlak, ki prihaja zvečer 6:50 min. iz Genove in ki pripelje mnogo trgovcev, ki se vračajo iz mesta na svoja letovišča, je obstal pred vshodnim Giovipredom — nahajata se dva paralelna Giovipredora — da počaka znamenja s postaje Bussala. Ravno pred njim pa je oddrdral v predor tovorni vlak z 28 tovrnimi vagoni, z dvema strojema. Že pol ure je čakal vlak pred predorom, a znamenja ni bilo s postaje, da je proga pred postajo prosta. Kar zabobni v predoru in na svitlo pridrvi z grozno močjo oni tovorni vlak proti osebnemu vlaku in se zakadi vanj s tako silo, da se je vse razbilo, stroj in vagoni. Nastala je grozna zmešnjava med potniki. Kdor je mogel je ušel po progi navzdol, iz razvalin pa so potegnili 52 težko ranjenih in tri mrtvece. Vzrok cele katastrofe je pa ta: kakor se je dognalo, je dajal premog za vlak neki upravni svetnik one železniske družbe in sicer najslabejšega, da je delal s tem velik dobiček. Premogov dim je strašno smrdel; ker predor nima nobenega prepriha, dasi je dolg, zato se je vse osobje razun jednega mašinista zadušilo. Ko so preiskali predor, našli so oba strojevodje in vse drugo osobje, vse sprevoznike mrtve na progi. Vlak sam sebi pripuščen je drdral naprej, dokler je imel dovolj para, potem pa se je začel po strmini pomikati navzdol in konečno z vso močjo toliko vagonov iz daljave jednega kilometra treščil v osebni vlak. — Vse — žrtev kapitalizma.

Drobtine.

Naš slavní deželni odbor je dal dr. Gregorču in Koblarju ukor radi tega, ker sta v konsorciji Slov. Lista. Kakor znano, Slov. List prav dobro prijema za nemčursko žilo dr. Tavčarja. Ker je pa dr. Tavčar deželni tudi deželni odbornik, toraj »gospod« deželnih uradnikov, je seveda vže po načelu »svobodnega duha in svobodnega telesa« nečuveno, da si upa kak »podložni uradnik« kritikovati politično delovanje advokata dr. Tavčarja. Doktor Tavčar je vže Bog zna kolikokrat povdarjal svobodno valjo, limal dijake s to frazo tudi zadnjič na komerzu abiturijentov. Čudno, da tega mišljenja ni pokazal tam, kjer so se metala pod noge polena »svobodni volji« — v deželnem odboru, tam, kjer se je svobodnim državljanom s krušno torbo v roki prepovedalo svobodno politično delovanje. Dr.

Tavčar kot mož svobode ne bi smel nikdar molčati, kadar se tepta z nogami politična prostost državljanov. Toda v deželnem odboru se ni vprl temu. Zato je v nas tudi dozorelo prepričanje, da oni, ki govoré vedno o svobodi, so največji nasprotniki svobode. Deželni odbor kranjski ima pa tudi gotovo dovolj hvaležnega posla, kot dajati ukore. Kršč.-socialni delavci smo že davno vročili prošnjo za obrtna sodišča, toda brzkene se je na stvar pozabilo. Za kako drugo socialno politično delovanje pa nima niti smisla. Sicer pa le tako naprej, ljudstvo bode gotovo spoznalo svoje prijatelje in prišel bode sodnji dan tudi nad glave sedanjih mogotcev, ki samo zagovarjajo »svobodo duše in telesa«, sicer pa vihté bič proti njim količkanj podložnim sicer svobodnim možem.

Nemčurstvo sili tudi na Kranjskem v javnost. Biser kranjske dežele, divni Bled, ima na kopališču in zdraviliščih samo nemške napise. Ponosni »Curhaus« se roga s svojim napisom v obraz domačinom. Tudi nekatere prodajalnice imajo samo nemške napise. To mora boleti vsakega zavednega Slovenca. Tuji zdravniki, ki na Bledu z neke vrste kurniki služijo na slovenskih tleh ogromno denarja, bi pač smeli toliko spoštovati to zemljo, da bi na svoje posesti obešali tudi slovenske napise. Tudi g. Mallner ima vse nemško, menda se boji, da bi kak kmetski fant ali pa kaka stara ženica ne prišla v njegovo gostilno, — ki je baje samo za lorde in prince. — Smešno! Slovenci, obiskujte na Bledu samo slovenske gostilne in prodajalnice!

Knez Bismarck je zapustil lepo svotico tridesetih milijonov mark. Mož je torej vedel, za kaj dela in če je toliko oslavil nemški narod, kakor trdé njega oboževalci, si je dal to tudi primerno plačati. To, da je zapustil tako ogromno premoženje, bolj jasno osvetluje njegov značaj in njegovo delovanje, kakor more katerikoli zgodovinar storiti. Bil je, kakor smo že zadnjič povedali, nasprotnik ljudstva.

Kako so socialni demokratje pri zadnjih volitvah na Nemškem sleparili? V volilnem okraju Ratibor, v vasi Altenburg, so skušali katoliške volilce s tem za se pridobiti, da so jim kazali rožni venec, češ, da Bebel nanj moli za blagor delavcev. — Glavni socialno-demokratski organ v Württembergu je pisal 20. junija, da je v Tuttingenu nek katoliški duhovnik izvršil samomor. Potem se je pa pokazalo, da je to navadna laž, s katero bi se agitiralo v tistem okraju zoper katoliškega kandidata. — V Hamburgu so socialni demokratje v katoliški cerkvi sv. Mihaela mej službo božjo delili agitacijske liste. Isto so delali v Gladbachu na Bavarskem.

Avstrijsko demoljubje nemških nacijonalcev je prikipeo do vrhunca. V Celovcu je neko tamošnje pevsko društvo odklonilo sodelovati pri patrijotični cesarski slavnosti dné 18. t. m. — ker je umrl Bismarck. Jim je li Bismarck več kot naš cesar? Ali smo še v Avstriji? In v kljub takemu patrijotizmu Nemcev dobi se pri nas še celo kak Goluhovski in priporoča vladi okleniti se Nemcev. Žalostno, a, kakor poroča »Politik«, resnično.

Splošni češko-slovanski katoliški shod vrši se v Pragi dné 22., 23., 24. in 25. avgusta. Obravnavalo se bode socialno vprašanje, solsko vprašanje, veda in umetnost, tisk in literatura, katoliška organizacija in katoliško združevanje. — Oglase vsprejema in vstopnice izdaja pan Vaclav Kohout, tajnik sv. Vacl. založny št. 223, I.

Deputacija odvetniške zbornice predložila je justičnemu ministru pritožbo proti postopanju graškega nadsodišča gledé rabe slovenskega jezika. Minister je obljubil, da bode po možnosti odpravil take nedostatke. Mi samo želimo, da bi bila ta možnost radikalna.

Deset zapovedij za delavce. 1. Varuj se zganjepitja, da ostaneš pošten član družbe in si zmožen braniti svoje koristi. — 2. Ne zaničuj lastnega svojega stanu, ako hočeš, da te vpoštevajo drugi. — 3. Bodi pobožen, pošten in pravičen, da si ohraniš mir srca in si nakloniš pravičnost drugih. — 4. Spoštuj svoj narod in svoje delo, ako hočeš, da dobi

veljavo in spoštovanje drugodj. — 5. Bodi zmeren v delu, jedi in pijači, da si ohraniš potrebno zdravje. — 6. Varuj se socialne demokracije, ako hočeš biti srečen na zemlji in doseči boljših časov. — 7. Ne skušaj se nikdar okoristiti na račun drugih, ker to ni dostojno človeka. — 8. Bodi odločen, previden in odkritosrčen nasproti vsakemu in ti ne bode žal. — 9. Ne želi si tujega premoženja, ker s tem si greniš lastno življenje. — 10. Bodi zvest in odločen krščanski socialalec, ako hočeš, da bode tvojemu stanu sijalo kdaj solnce boljše in lepše sreče.

Med lahkoživci. J. »No, tebe pa že dolgo nisem videl! Kako ti kaj gre?« — K. »Veš kaj, nič me ne izprašuj. Da prideva kmalo h koncu, zlaži se mi brz kaj po svoji navadi!« — »Nimam časa, iti moram v Laverco, kamor so pripeljali z Dolenjskega voz pečenih rakov iz pogorele vode.«

Umen sluga. Bilježnik: »Ti Janez, ravno kar sem prejel dopisnico, ki me poziva v Zagorje. Hiti na kolodvor in poglej, kedaj odhaja zadnji vlak!« — Janez gre, ter se vrne čez dve uri. — Bilježnik: »Oj ti zamuda! Kje si pa toliko časa bil?« — Janez: »Saj ste rekli, gospod bilježnik, da naj gledam, kedaj odide zadnji vlak — in tako sem bil na kolodvoru, dokler ni odšel!«

Slovenski krščansko-socialni delavci in njih prijatelji!

Spominjajte se zastave »Slovenske krščansko-socialne zveze«, ki se bode slovesno razvila na vseslovenski delavski slavnosti dné 18. septembra t. l.! Darove hvaležno vsprejema uredništvo »Glasnika«.

Za zastavo »Slovenske krščansko-socialne zveze« so uredništvu našega lista poslali:

Čast. gosp. dr. Anton Gregorčič, profesor bogoslovja v Gorici, 5 gld.; čast. gosp. Josip Kosec, vikar v Novakih, 2 gld.; gosp. Franc Nastran v Rudnem 1 gld. 25 kr.; čast. gosp. Franc Schweiger, župnik in deželni poslanec v Metliki, 1 gld.; čast. gosp. Josip Novak, kapelan v Metliki, 1 gld.; gosp. Fran Povše, državni in dež. poslanec v Ljubljani, 5 gld. — Bog plačaj stotero in obudi se mnogo posnemalcev, da nam bode lože mogoče priti do prapora, pod katerim se bomo zbirali in prisegali braniti se pred svojimi krutimi sovražniki. Zastava bo delo in ponos slovenskih mladih umetnikov. Vse prijatelje krščansko-socialne organizacije najuljudneje prosimo, naj darujejo po svoji moči. Najmanjši dar bo hvaležno sprejet. Bog blagoslovi našo organizacijo in nje dobrotnike!

Prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu se priporočam v izdelovanje

vsakovrstne obleke

ter zagotavljam najsolidnišo postrežbo in znižane cene. Vsled mnogoletne izkušnje in z izpitom, ki sem ga napravil na Dunaju v prikojevalni šoli, mi bo mogoče postreči in ustreči vsaki želji cenjenih gg. naročnikov.

Fran Pavšner,

krojač v Ljubljani,

Vodnikov trg št. 4.

